

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Iudicium De Articulis Confessionis Fidei Anno M. D. XXX.
Caesar. M. Augustæ exhibitis, quatenus scilicet à
Catholicis admittendi sint aut reiiciendi**

Hoffmeister, Johann

Coloniæ, 1559

VD16 ZV 17723

De Sacrificio Missae.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34289

ARTICVLVS XXIII.

toritatis. Augustinus hic nobis catastro-
phen absoluat. Cubilia & impudicitiam
magnum crimen putantur, vt nemo dig-
nus, non modò Ecclesiastico ministe-
rio, sed etiam Sacramentorum commu-
nionem videatur, qui se isto peccato macu-
lavit, &c.

Epist. 64.
ad Aurel.

DE MISSÆ SACRI-
ficio & ritibus Arti-
culus, XXIII.

Falso accusantur nostræ Eccle-
siæ, quod Missam aboleant: re-
tinetur enim Missa apud nos, & sum-
ma reuerentiâ celebratur. Seruantur
& vsitatæ cæremoniæ ferè omnes,
præterquàm quod Latinis cantio-
nibus admiscantur alicubi Germa-
nicæ, quæ additæ sunt ad docendū
populum, &c.

F. Ioan. Hoff.

O. 5

Quid

ARTICVLVS XXIII.

Vid porrò nos ad hoc dicemus? Quis confessionē hāc improbare aufit? Quis innocentes illos & simplices, scilicet Christi discipulos abnegatæ & reiectæ Missæ accusare potuit? An non audis? Falsò accusantur Ecclesiæ Lutheranorum quod missam aboleant. Quid igitur libellus ille de abroganda Missa? itē contra execrabilem Canonem? Retinetur Missa apud vos? Et summa reuerentia celebratur? Hæc forte Vvittenbergæ fiunt, sed quid apud alios Evangelicos, & Lutheranos & Zuinglianos agatur, obscurū non est. Altaria demolita sunt, imagines partim combustæ sunt, partim reclusæ in carceres. Nō enim sic solent sequi in principes, sicut in gregarios milites. Vestitus Ecclesiasticus in pauperum vsus sic conuersus, vt medici nihilo melius habeāt. sed hæc quoniam odiosa sunt plus satis. Hic porrò iam quæritur, si missa modo præscripto, & iuxta quod confitetur nostra Cōfessio, à Vvittenbergensibus peragitur, quid prohibet, quominus illud ipsum ab alijs Evangelicis fiat? Si Missa aliquid pietatis habet, non in totū negligēda fuerat; hoc quod à Zuingli-
anis

ARTICVLVS XXIII.

anis fit. Si impia, quare non ab vtrisque re-
legatur? Si verò neutra & adiaphora, quare
pro & contra hanc tam importunè vocife-
rantur? Si itē partes vno eodemq; diuino
aguntur spiritu, quare Zuingliani in Missa
iā lōgè antea viderunt, quod haftenus Lu-
therani vel nō agnoscut, vel agnoscere dis-
simulat? item si, missam adiaphoram putat,
quorsū cū Blasphemis Nænijs C. Melhof-
feri & aliorum quorundam maledictis in
Canonem Missæ eiaculatis? Extant multæ
tractationes & retractatiōes Lutheri, Zuin-
glij, Ionæ & aliorum, quæ quomodo cum
hac Confessione conueniant, viderint ip-
si, qui Confessionem & huius Apologiam
identidē obtrudunt. Nō abolēt Lutherani
Missam, sed Luthe. sed nouiter excogita-
tā, sed miserè dilaceratā, sed à nra porrò di-
uersam, & in cōtēptum Ecclesiæ confictā.
Et hæc ipsorū Missa eius notæ est, vt Zuin-
glianis, si nō superstitio, certè lusus videat̃
Qui igitur fit, quod quum ipsi inter se ip-
sos digladiantur de sua ipsorum Missa,
nobis nostram nescio quò relegarunt?
Quis non legit vel vnus Landspergij tri-
umphos qui in hoc vnico Lutherō con-
uincere videtur, quod confictam mortē &
sepultu-

sepultu-

ARTICVLVS XXIII.

sepulturam bonæ Missæ populi applausibus exhibuerit? Sed ad répropius. Quod ad hoc negotium attinet, sunt, opinor, in nostra missa quibus præcipuè tenellæ quorundam aures offenduntur, hæc quæ sequuntur: *Pompa cæremoniarum, Quæstus, peregrina & populo non intellecta lingua, Sacrificij, vt ipsi aiunt, non intellecta appellatio, Opus operatum, Diuorum inuocatio, & pro mortuis suffragia.* Ad singula respōdemus, nihil hic vel fingētes vel astu quodam occultantes. Qui quæstum sequitur, nobis non probantur, nec ipsos excusabimus vnquam. Quorum Deus venter est, inuenient cui rationem, velint, nolint, dare cogentur. Cæremonia in superioribus defensionis sunt: ne claret Aduersarios quales in hoc Sacro apud veteres habitæ fuerint cæremonia: habent etiã perspectissimum quanta apud Catholicos in re cæremoniarum fuerit libertas: & hæc omnia citra cuiusquam offendiculum. Qui mihi hac in re diffidit, libros quæ hæc præscribunt consulat. Monachorum sicut in vestitu, ita & in cæremonijs mira est varietas, neque tamen putamus quemquam hac de re fuisse schandalizatum. Cæremonias ego cum
 pictu

vide Gre-
 go. Pont.
 ad inter.
 rogata Au-
 gustini Ca-
 suarin.
 cap. 3.

ARTICVLVS XXIII.

picturis eodem in loco posuerim: ad docē-
dum vtraque plurimum valent, hoc quod
Aduersariorum saniores vtrò fatētur.

Iā quod ad peregrinam & vulgo nō in-
tellectam linguam adinet, cū nemine cō-
tenderim. Concedant nobis morem eius
linguæ latinæ, & tum Cōcionatores suos
compellant, vt omnem Ecclesiæ vsum pro
Concione simplicioribus interpretentur:
hoc quod à priscis patribus factitatum es-
se argumento nobis sunt, quæ Chrylосто.
Ambrosius, Augustinus & alij in suis ad
populum Tractatibus habent. De Chry-
lосто certo sumus ex huius homelijs,
ex quibus ego non ita pridem, in gratiam
studiosorum, non nihil eius generis colle-
gi. Ambrosij libri de Sacramentis notio-
res sunt, quàm vt longiori probatione op-
sit. Inter Augustini nostri commentarios
non semel tantum datur reperire, quæ ex
missæ nostræ verbis populo suo interpre-
tatur.

Iam difficilior disputatio super est, ni-
mirum quod de opere operato, & opere
operantis conquerūtur. Hic principiò Ad-
uersarijs meritas ageremus gratias, si ad-
scripsissent loca Scholasticorum, qui tātā,
quantam

ARTICVLVS XXIIII.

quantam illi exaggerant, impietatem docuerunt, vel potius simplicioribus persuaferunt. Nisi enim me fallunt omnia, aut Aduersarij nostri illa contenti sunt (sicut alia multa in negotio iustificationis: vt s. omnium odijs Scholasticos exponerent) aut quod verisimili⁹ est, intelligere vel nolunt, vel nō possunt, q̄ Scholastici de ope operato, & de ope operatis scriptū reliquerūt. Aduersarij opus operatū ad Ministrum referunt, quod Scholastici ad christū, hostiā illā viuā, & verū Sacrificiū ppiciatorium referunt. Cū enim nos dicim⁹ Sacrificiū Missæ efficacissimū esse fidelib⁹ ex ope operato, ad opus illud respicimus, q̄ p̄ Christū in Ara crucis opatū est. Si vn⁹ Agn⁹ est, in Cruce & q̄ in Cœna nostra, quō nō potest idē esse effect⁹? De differētia Sacramēti & Sacrificij Scholastici, si cōsulueris, abūde & piē respōdebūt: nos breuitati studem⁹. Quod accusāt nos de nō bono motu vtētis, tam verum est q̄ falsissimum. Vide obsecro Ecclesiæ publicas orationes quas Collectas, vulgō appellāt, & videbis q̄ immeritō ibi calūniam ab Aduersarijs iustineamus. An qui precatur populo à Deo fidē, charitatē & ceteras virtutes, idē sentire potest

ARTICVLVS XXIII.

test in Sacrificijs nostris non requiri bonū
 motum vrentis? Item, quomodo excludere
 possunt bonum motū, qui nusquam nō
 meminerunt ponentis obicem? Distingue
 dum autem est ibi, qm̄ disputatio est quæ
 ad virtutem Sacramentorum adtinet, hoc
 quod & alibi diximus. Neque enim ad bo
 num motum nostrum respiciendum ve
 biq; sed ad institutionem & p̄missionem
 Christi. In baptizando paruulo, quem bo
 num motum requiras? Alia est disputa
 tio de Adultis, alia de infantibus: hij enim
 non possunt ponere obicem, sed illi. Sed
 hac de re non nihil adijciemus in sequen
 tibus. Nam primò omnium audiendum
 quod nam illud dogma Scholasticorum
 sit, de opere operato, & opere ope
 rantis. Albertus ille Ratisbonensis E
 piscopus sic scribit in caput Ioannis 6.
 Antiqui, inquit, dixerunt quod est opus
 operantis & opus operatum. Opus o
 perans est, quod est in operante virtutis
 opus, vel à virtute elicatum, vel quod est
 essentialis virtutis actus. Et sine illo nihil
 valet virtus ad salutē. Opus aut̄ operatū est
 extrinsecum factū, q̄ Apothelema vocant
 Sancti, sicut operatū Legis sacrificiū factū,
 vel

ARTICVLVS XXIII.

vel circumcisio facta, vel tale aliquid. Et si
ne illo bene iustificat fides, cum operibus
virtutum interioribus, Haftenus ille, cui
subijciam non indoctum presbyterum, &
omnium penè scholasticorum rapsodum
Gabrielem Biellum, cuius hæc sunt verba,
Lectio. 26. In Canonem Missæ: Missa,
inquit, potest valere & efficaciam habere
dupliciter, vno modo, ex opere operante,
alio modo, ex opere operato. Ex opere
operante, hoc est, ex merito personali per-
sonæ celebrantis: propter quod confert De-
petita à sacerdote eis quibus orationem
& Missæ sacrificium applicat. Ex opere o-
perato, hoc est, ex ipsa consecratione, ob-
latione, & sumptione venerabilis Eucha-
ristiæ, non habendo respectum ad perso-
nalem sanctitatem, aut meritum sacerdo-
tis. Et hoc potest intelligi dupliciter: Vno
modo, quod hic valor sit ex diuina institu-
tione, qui efficaciter determinauit se ad
conferendum quosdam effectus gratuitos
& salutare ad cōsecrationem, oblationē
& sumptionē corporis & sanguinis Chri-
sti factam à sacerdote: sicut dicimus de cæ-
teris sacramentis Nouæ legis, quod habet
virtutē ex Christi institutione, Alio modo
dici-

ARTICVLVS XXIII.

dicitur Missa habere effectum, & esse accepta Deo ex opere operato, præcisè ratione oblationis Sacrificij quod in Missa perficitur: non attendendo Christi institutionem (quia oblatio non videtur Deo grata esse, nisi sit alicuius offerentis grati & accepti) Est autem duplex offerens s. immediatè & personaliter. Alius offerens mediatè & principaliter. Primus est, Sacerdos offerens, consecrans & sumens Sacramentum, qui ita in persona sua, autoritate tamen diuina, hæc perficit, quod nemo alius, in sic offerendo secum concurrit. Offerens verò mediatè & principaliter est Ecclesia militans, in cuius persona Sacerdos offert, & cuius est in offerendo minister. Est enim hoc Sacrificium totius Ecclesiæ. Primus offerens non semp est gratus Deo, nec semper huic placet, quia sæpe peccator est. Secundū offerens, Deo est semper acceptum, Quia Ecclesia semper sancta est, & vnica spōsa Christi. Hactenus ex sententia Gabriëlis, in quibus nihil opinor impij vel exhiberi vel occultari. Præsbytero Gabriëli subijciam ex media ætate Abbatē D. Bernardum, cuius autoritatem non vno in loco videmus aduersarijs esse sacrosanctā. Hic ergo nō min⁹

P

pius

ARTICVLVS XXIII.

pius quã doctus Abbas de Baptismo paruulorum cõtra quosdam contentiosos disputans, inquit: Considerent hæc qui de opere & voluntate contetiosis solent disputationibus corrixari. Considerent & aduertant neutrum negligi oportere, vbi nõ videtur deesse facultas (loquitur autem de externo Sacramenti ritu) præsertim cum vtrumque sine altero, vbi tamen facultas deest, non modò salutem conferre possit, sed etiam sanctitatem. Sed & hoc quoque firmiter teneant: prodesse quidem opus sine voluntate, non autem contra voluntatem, vt vnde saluantur infantes, inde magis damnentur fictè accedentes. Haftenus ille sermo, de innocentibus. Sed rogas forte quid hæc ad Parmenonis, quod dicitur, Suem? At tu velim cogites omnẽ questionem de opere operato & opere operantis, pertinere ad disputationẽ efficacis Sacramentorum. Ex Bernardo autem intelligis Sacramentorum virtutem nõ ideo labefactari quod accipientis voluntas illam suscipere non possit, modò nõ ponat obicem. Neque refert quicquã quod ille de Baptismo, nos autem de Eucharistia loquimur: Sacramenta enim virtutem & efficaciam

tiam

ARTICVLVS XXIII.

Nam suam ab vna origine ducunt, nimirū
 à Dño, ab huius inquam, ordinatiōe & vo-
 luntate, non ab offerētis, hoc est, ministri,
 vel etiā suscipientis fide, dignitate, vel de-
 uotione, hoc quod Luther⁹ ipse multis in
 locis fatetur. Perpetuò enim verum est q̄
 August. ait, Non in merito cōsecrātis, &c.
 Ego certè nō video, quidquid tandem alijs
 de meo iudicio iudicauerint, quid quan-
 tum uē ex Scholasticorū dogmatis gloriæ
 Christi derogari possit. Quòd si Aduersa-
 rij perrexerint dicere, Scholasticos nequē
 Biblia neq; patres priscos, vel nō legisse, vel
 non intellexisse vnquam, profectò Iuā im-
 pudētiā palā aperiet, & p̄ter meritū Patres
 multo meliores se temere cōtēnent. Res ip-
 sa loquitur quantus vel qualis fuerit vel vn⁹
 Thomas Aquinas, literarū heluo, q̄ anxius
 fuerit, ne quid peccaret in S. literas, quā di-
 ligens in cōcordandis patrum sententijs.
 De Alberto, Arinimiē. Biello & reliquis di-
 ligentiss. Scholasticis nihil dixerim. Libē-
 ter hic impudētię notā agnouerī, si q̄d sciēs
 hic finxerim. Profectò Scholastici tot ra-
 tiones suorum dogmatum afferunt, vt vel
 le cæteris, sibi certè ipsis p̄suasisse videātur,
 meque sua ipsorū autoritate porrò frāgant.

ARTICVLVS XXIII.

Præterea si Aduersarij omnino induxerunt animū de opere operato & opere operantis nihil audire, quid fiet de Articulo. 5. & 8. ipsius Cōfessionis quam tanto pereprobant. In Quinto fatentur per verbum & Sacramenta donari spiritum sanctum, tanquā per instrumenta. In Octauo docent Sacramenta & verbum propter ordinationem & mandatum Christi esse efficaciam, etiamsi per malos exhibeantur. Quod si Aduersarij hīc ex animo loquuntur, an ne opus operatum, & opus operantis, tectis verbis verecūdi agnoscūt? Quod enim ipsi mandatum & ordinationē Christi, hoc Scholastici op^o operatum vocant. Quod Aduersarij de malo ministro loquuntur, hoc ipsum op^o operantis à Scholasticis vocatur. Sed his intermissis audiamus D. Aquinatem, quid ipse de virtute Sacramentorum sentiat: nam hac in re omnis disputationis nostrę cardo vertitur. Necesse est, inquit, dicere Sacramenta nouæ legis per aliquem modū gratiā causare: manifestū enim est, quod per Sacramenta nouæ legis, homo incorporatur Christo, sicut de Baptismo dicit Apostolus, Gal. 3. Quotquot in Christo baptizati estis, Christum in-

ARTICVLVS XXIII.

induistis. Non autem efficitur homo mē-
brum Christi, nisi per gratiam. Causant au-
tem Sacramenta gratiam, inquit idem, nō
principaliter, sed per modum instrumen-
ti quod s. aliunde mouetur, nimirū à Chri-
sto: hic enim iuxta suam Ordinationem
per illa operatur gratiam, sicut Paulus di-
cit, Per lauacrum regeneratiōis saluos nos
fecit, &c. Rursum, inquit, Sacramenta per
propriam operationem quam exercēt cir-
ca corpus quod tangunt, efficiunt operati-
onem instrumentalem, ex virtute diuina,
circa animam, &c. Cardinalis Caietanus
eiusdem sententiæ est, quum scribit, Eu-
charistia habet virtutem collatiuam gratiæ
ex se: nam res signata contenta in hoc Sa-
cramento, est ipse Christus, &c. in 3. Par.
Thomæ. Quæst. 79. Articulo 2. Porro quod
ab Aduersarijs flagellantur Scholastici qui
simpliciter docuerūt non requiri bonum
motum vtentis in suscipiendis Sacramen-
tis: quis nō videt vel ex superioribus, quō
hallucinati sint, non enim ausim dicere, q̄
impudenter mentiti sint Aduersarij. Audi
obsecro, quisquis cupidus & amans veri-
tatis existis, quid in hoc negotio Thomas
admonuerit ; In hoc Sacramento Eucha-

ARTICVLVS XXIII.

ristiæ, inqt, maior requiritur deuotio q̄ in alijs Sacramētis, propter hoc, q̄a in hoc Sacramento totus Christus cōtinetur: & etiā cōmuniter, q̄a in hoc sacramen. requiritur deuotio totius populi, p̄ quo sacrificiū offertur, & nō solū p̄cipientiū Sacramētum sicut in alijs sacramentis. Et ideo vt Cypri. ait, Sacerdos p̄fatione p̄missa, parat frat̄rū mētes, dicēdo, Sursum corda: vt dū respondet populus, Habem⁹ ad Dñm, admonetur se nihil aliud cogitare debere quā Deū. Et alibi scribit, Sicut passio Ch̄ri non habet suū effectū in ijs q̄ se ad eā nō habēt vt debēt, ita & p̄ hoc Sacramētum nō adipsiscūtur gloriā q̄ indecēter suscipiūt. Vnde Aug. Aliud est Sacramētū, & aliud virt⁹ sacramenti. Multi de altari accipiūt, & accipiēdo moriūtur. Haftenus Aquinas, qui in eadē quæstiōe expressis verbis inqt, Quicunq; habet in se cōscientiā peccati mortalis, habet in se impedimen. &c. An q̄ hoc dicit, videtur non requirere bonum motū suscipiētis hoc Sacramētum? Iam, opinor, incusabunt nos negligere statum causæ, saltare extra chorū, nec intentū esse ad scopum cōtrouersiæ: quasi cū illi à nobis quærat de adstante & auditore missæ, & nō suscipiente

ARTICVLVS XXIII.

cipiēte Eucharistiā, nos de sumēte respon-
 deam⁹. Accipim⁹. Quæstio itaq; est, Vtrū
 Sacramētū Eucharistiæ alijs quā ipsam su-
 mētibus p̄sit? Hanc quæstionē nō ineptē
 excusserūt Scholastici: sed nos ne prolixio-
 res simus, vnius Aquinatis verba subijcie-
 mus, vtinā nō surdiscanam⁹. D. Thomas
 ipse sibi opponit, quæ iā nobis ab Aduer-
 sarijs obijciūtur, s. quod hoc Sacramētum
 eiusdē generis sit cū reliquis sacramentis,
 q̄ nō profunt nisi sumētib⁹, &c. Respōdet
 ergo in hæc verba, Hoc Sacramētū, inqt, nō
 solū est Sacramētū, sed etiā est Sacrificiū: in
 quātū enī in hoc Sacramēto reṑsentat̄ pas-
 sio Chri qua Christ⁹ se obtulit hostiā Deo,
 vt dicit̄ Ephe. 5. habet rationē sacrificij: in
 quātū verò in hoc Sacramēto traditur inui-
 sibilis grā, sub uisibili specie habet rationē
 Sacramēti. Sic ergo sacra. hoc sumētib⁹ qdē
 prodest p̄ modū sacramēti, & p̄ modū sacri-
 ficij q̄a p̄ oīb⁹ sumētibus offertur, &c. Sed
 alijs q̄ nō sumunt prodest p̄ modū Sacrifi-
 cij, in quantum pro salute ip̄sorū offertur.
 Quę ex Canone missæ addit, qm̄ aduersa-
 rijs lusus est, nolim referre. Quod hic Tho-
 mas habet, id ipsum tota schola, sūmo cōsē-
 su docet: p̄pterea ex vno Thoma disce oēs.

ARTICVLVS XXIII.

Quid igitur iam restat, nisi vt tandem recipiant Aduersarij oculos, & quod ignorat, quodq; sibi ipsis absurdum videtur, à Scholasticis petant. Verùm sat scio, ipsis quidè Aduersarij iudicibus, non admodum feliciter à me vētilatum est, vt qui ex nō cōcesso Missæ Sacrificio, Missam probare uerim. Subijciendum itaque est gradatim quid de Sacrificio Missæ senserunt Scholastici, qui cum nec impij nec indocti fuerint, cum sacras literas ab initio imbiberint, cunq; Priscorum Patrum scripta non ignota nec pauca habuerint, cum itaq; sic res se habeat cum Scholasticis, inquàm, qd de ipsorum fide dubitauerit? Nihil hoc quidè in negotio adducunt Aduersarij, quod à bonis illis Magistris non fuerit egregiè ventilatum. Sed audi ex tanto Scholasticorum numero, vel vnum Aquinatem. Duplici ratione celebratio huius Sacramenti, Christi immolatio dicitur: primò quidè, quia sicut dicit Augustinus ad Simplicium, solent imagines earum rerum nominibus appellari, quorum imagines sunt, sicut cū intuentes tabulam aut parietem pictū, dicimus: Ille Cicero est, ille Salustius est. Celebratio autè huius Sacrificij, imago quædā est

3 Par. q.
810

ARTICVLVS XXIII.

est representatiua passionis Christi, quæ est vera immolatio: & ideo celebratio huius Sacramenti dicitur immolatio Christi. Vnde Ambrosius dicit super Epist. ad Hebræos, In Chro semel oblata est hostia, ad salutē sempiternā potēs. Quid ergo? Nōne per singulos dies offerimus ad recordationem mortis eius: Alio modo, quantū ad effectum passionis: quia s. per hoc Sacramentum participes efficimur fructus dominicæ passionis, &c. Quantum igitur ad primum modum, poterit dici Christ⁹ immolari, etiam in figuris veteris testamenti, vnde Apocalypsis 13. dicitur, Quorū nomina non sunt scripta in libro vitæ & agni qui occisus est ab origine mundi. Sed quātum ad secundum modum, proprium est huic Sacramento quod in eius celebratione Christus immoletur. Et hæc quidem ille, cui ne dicas obsecro, nec Biblia nec Patrum scripta visa esse: qua de re etiam supra admonuimus. Allegatur apud eundē quasi cōtradiçtoriu, vnica oblatione Christum consummasse omnes sanctos &c. Et, Christus tradidit semetipsum hostiā Deo &c. Additur ex D. Augustino. In immolatione Christi idē est Sacerdos, & hostia &c.

ARTICVLVS XXIII.

Rursum ex sententijs D. Augustini à Profpero collectis: Semel immolatus est in semetipso Christus, & tñ quotidie immolatur à semetipso, &c. Quid igitur restat, nisi vt Aduersarij Patres Priscos, vel infantiae vel impietatis arguant: q̄ q̄ bene illos deceat ipsi viderint. Thomæ, immò vniuersę scholę sētetiã sup sacrificio Missę, Gabrielille Biellus copiosiss. deducit lectio. 85. in Canonē Missę, quò lectorē remittimus. Porro quid iã præmissis addēdū sit, vix vido. Canonicis literis nihil & in nullo cōtradiciamus, Priscos veteris Ecclesię patres sua autoritate nō spoliāmus, Scholasticos ab illis dissentire cōstanter & meritò negamus, Ecclesię vniuersalis cōsensum p̄ nobis habem⁹: ideoq̄; nō licebit nobis in Aduersariorum Castra cōcedere, nisi in horū gratiam, piū videatur, illis impietatis notā inurere. Ac occinūt Aduersarij à sua parte stare patres, hosq̄; à nobis, vt q̄ sacrificij nomen nō intelligamus, iniuriã pati: quasi si ipsi lynceos habeāt oculos, nos verò talpis simus cęciores. Ecclesia hætenus periculum fecit q̄ certò vobis cōstet de vera scripturæ intelligētia, quantæ uē apud vos autoritatis sint patrū piæ lucubrationes.

Anne

ARTICVLVS XXIII.

An ne prima vētilatione, egregiè ludit ope-
ram Lutherus contra missam, ex qua non
sacrificium, sed testamētum maximis pro-
testationibus facere instituerat? Qui co-
natus nō solū à nostris, sed etiam à vestris
impeditus, immò & elusus est. Etsi enim
Zuinglius nolit agnoscere Missę sacrificiū,
tamē cōstāter docet Missam cōmemorati-
onē sacrificij in cruce peracti. Quis aut̄ nō
videt Zuingliū à nobis, cōtra Luthe. pug-
nare? Facile enī accipim⁹ Missā esse cōme-
morationē sacrificij in cruce peracti. Audi-
mus à Christo: Hoc facite in meā cōmemo-
rationem. Et à D. Paulo, Quotiescunque
manducaueritis, &c. mortem Domini an-
nunciabitis. Nec quisquam Scholasticorū
vnq̄ negauit Missam sacrificij in cruce pe-
racti cōmemorationem esse. Quod Zuing-
lius cōmemorationem, Aquinas me-
moriale vocat, inquit: Hoc Missę sacrifi-
cium, quod est memoriale dominice pas-
sionis, non habet effectum nisi in illis qui
coniunguntur huic Sacramento per fi-
dem & charitatem. Hæc tam clara sunt
vt ne contra quidem mutire ausit quis-
quam. Nihil noui igitur pepererunt tur-
gidi illi montes, quando crambem toties
repe-

ARTICVLVS XXIII.

repetunt Missam s. esse commemorationē
 & representationē Sacrificij in cruce per-
 acti. In quo ergo dissonantia? In hoc opi-
 nor, q̄ Aduersarij Missam nihil aliud vo-
 lunt esse nisi commemorationem Sacrifi-
 cij semel in cruce peracti. Nos autem sic
 agnoscimus Missam esse & dici memori-
 ale dominicæ passionis, vt nihilomin⁹ &
 certò sit & verè dicatur Sacrificiū. Et hoc
 non est inuentū scholæ, sed huic ex sacris
 scripturis à Priscis Patribus quasi per ma-
 nus traditum. Quod vt manifesti⁹ fiat, a-
 liquot testimonia, eaque inflexibilia, ade-
 oque ad confirmandum Ecclesiæ fidē fir-
 missima adducemus. Andreas Apostol⁹,
 frater Simonis Petri in colloquio illo pul-
 cherrimo, atque Christiano homine max-
 imè digno, sic ad Aegæam loquitur: Omni-
 potenti Deo qui vnus & verus est, ego o-
 mni die sacrifico, non thuris fumū, nec
 taurorum mugientium carnes, nec chirco-
 rum sanguinem, sed immaculatum Agnū
 quotidie in altare crucis sacrifico: cuius
 carnes, posteaquàm omnis populus crea-
 dentium manducauerit, & eius sanguinē
 biberit, Agnus qui sacrificatus est, integer
 perseuerat, & viuus; & cum verè sacrificatus sit,

tus sit,

ARTICVLVS XXIII.

tus sit, & verè carnes eius manducate sunt
à populo, & verè sanguis eius est haustus,
tamè vt dixi, integer permanet, & imma-
culatus & viuus. Hęc Anomius in vitis A-
postolorum. Apostolo Andreæ, Ioãnis A-
postoli discipulum subijciemus Ignatium
illum & verustate & pietate insignem, a-
deoque & Martyri gloriosum. Hic enim
in Epistola ad Smyrnen. scribit, Non licet
sine Episcopo, neque offerre, neque Sacri-
ficium immolare, neque missas celebrare.
Hactenus ille pro sententia nostra, quic-
quid tandem hic cõuellere conati sint ad-
uersarij aliquot. Iã quis nesciat apud Dio-
ny. Areopag. nō semel legi, sacratissimam
immolationem, Item sacrficationes, qui-
bus etiã subiungit in Missa, quam ipse Sy-
naxim vocat, passionis domini renouari
memoriam, iuxta q̄ Christus dicit, Hoc
facite in meam cõmemorationem. Et hęc
quidè cap. 3. Ecclesiasticæ hierarchiæ. Por-
rò ne quis hic se contensiosum exhibeat
sup sacrficij nomine, audi obsecro, quàm
apertissimis ver bis D. Irenæus Missæ no-
stræ sacrficiũ instruat: Christus noui Te-
stamèti, inquit, nouam docuit oblationẽ,
quam Ecclesia ab Apostolis accipiẽs, offerre
in vnica

in vnica

ARTICVLVS XXIII.

In vniuerso mundo Deo, ei qui alimenta nobis præstat primitias suorum munerum in nouo Testamento, de quo in 12. prophetis malachias sic præsignificauit, Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus omnipotens, & sacrificium non accipiam de manibus vestris: quoniam ab ortu solis, vsq; ad Occasum nomen meum glorificatur inter gentes, & in omni loco incensum offertur nomini meo, & sacrificiū purum, quoniam nomen meum magnum est in gētibus, dicit Dominus omnipotēs, manifestissimè significans per hæc, quoniam prior quidem popul⁹ cessabit offerre Deo: omni autem loco sacrificiū offertur ei, & hoc purum: nomē autem eius glorificatur in gētibus. Haftenus ille lib. 4. ca. 32. Neq; dissimilia scribit lib. 4. cap. 34. Videat ergo aduersarij qua frōte dicāt Missam abominationē, Idololatriam, & nescio qui dī nō videant itē num sine exēplo Pontificij (sic enim nostros vocāt) haften⁹ restē intellexerint vaticinium malachię prophete. Neq; enim soli Pontificij sacrificium Missæ malachię vaticinio stabilierunt: sed Ireneus ante multa sæcula, homo certè, cui aduersariorū nullus facile conferri queat,

suus

ARTICVLVS XXIII.

Sive pietatē spectes, siue eruditionē. Neq; tamen solus Irenæus in hoc negotio adduxit Malachiā, sed etiā D. Augustinus, quē hactenus in interpretandis Scripturis vel etiam confutandis hæresibus ex plebeis illis doctorculis nemo superauit. Sic enim ille ait cōtra aduersarium Legis & Prophetarum: Nouerunt qui legerunt quid protulerit Melchisedech, quando benedixit Abraham: & si sunt iam participes, vident tale sacrificium nunc offerri Deo toto orbe terrarum. Dei autem iuratio, incredulorū est increpatio: & quod Deum non pœnitebit significatio est, quia hoc sacerdotium non immutabit. Mutauit quippe sacerdotiū secundū ordinē Aarō. Vnde alius propheta dicit ad eū qui carnaliter Israel est, Nō est mihi voluntas in vobis, dicit dñs, & hostiā non accipiā de manibus vestris. Ecce hoc quod est secundū Aaron. Cur autē hoc non accipiat, addidit & dicit, Quia ab ortu Solis vsq; ad Occasum glorificatū est nomē meū in Gētibus &c. Hæc ille lib. 1. cap. 20. eius argumēti q̄ diximus. Est etiā apud eundē in Psal. 33. locus qui nobis ad stipulatur, quē breuitatis ergō tātū allegasse cōtenti erimus, Et possem quidē adhuc
nubem

ARTICVLVS XXIII°

nubem testium producere qui Ecclesie nostre dogma summis viribus propugnant: sed paucos pro multis producam. Si Iesus Christus, ait Cyprianus, Dominus & Deus noster, ipse est summus Sacerdos Dei patris, & sacrificium Deo patri ipse prim^o obtulit, & hoc fieri in sui cōmemorationem precepit, utiq; ille Sacerdos vice Christi verè fungitur, qui id quod Christus fecit, imitatur: Et sacrificium verum & plenum tūc offert in Ecclesia Deo patri, si sic incipiat offerre secundū quod ipsum Christum videat obtulisse, &c. Vide totum locum Episto. 3. libri 2, non pœnitebis. Manifestum enim est, sicut Theophylactus scribit, quod tunc Christus immolauerit seipsum, ex quo tradidit discipulis Corpus suum. Et in veteri quidem Testamento, ait Chrysostom^o, cum imperfectiores essent, quem idolis offerebant sanguinem, eum ipse Dominus accipere voluit, vt ab idolis eos auerteret, quod etiam inenarrabilis amoris signum erat. Hic autem multo admirabilius & magnificētius sacrificium præparauit: & cum Sacrificium commutaret, pro brutorum cæde, seipsum offerendum precepit. Hæc ille in cap. 10. Corin. .

Et rur^o

ARTICVLVS XXIII.

Et rursus idem Chryso. Hom. de Eucharistia in Encenijs. Quid facis, inquit, ô homo? Non promissisti Sacerdoti q̄ dixit, Sursum mentē & corda: & dixisti, Habemus ad Dominum. Nō reuereris & erubescis? Et ipsa hora mēdax inueneris. Papæ, Mensa mysterijs instructa est, & Agnus dei pro te immolatur, Sacerdos pro te angitur, ignis spiritualis ex sacra Mensa refluit, &c. His testib⁹ qui credere nolunt, te ipsa declarant quales sint, & quanti faciant Catholicæ Ecclesiæ consensum. Tu porrò uide quisquis es ueritatis cupidus, quid ualeat, quidque sibi uelint Patrum testimonia. In Malachia pollicetur Dominus noui testamenti nouā oblationem, hanc porrò Christus, ut Cypria. dicit, Deo patri primus in illa uiltima cœna obtulit, & hoc fieri in sui commemorationem præcepit. Hanc deinde Ecclesia ab Apostolis accipiēs, Iræneo teste, offert in uniuerso mundo. Et manifestum est, sicut Theophylact⁹ ait, quod tunc Christus immolauerit semetipsum, ex quo tradidit discipulis corp⁹ suū. Quid ergo hinc sequitur, nisi Ecclesiæ Sacrificiū nihil min⁹ esse quàm idololatriam, Patres item à nobis stare, & Scholasticos præter

Q
meritum

ARTICVLVS XXIIII.

meritum ab Aduersarijs calumniã pati. Iã quòd identidem nobis obganniūt de Memoriali dominicæ passionis, de Sacrificio laudis, de Sacrificio propiciatorio, quid opus fuerit multa verba fundere? Ad rauim vsque clamitant Christi sacrificium vnicum & solum esse propiciatorium: & quis hoc negauit vnquam? Imò quis non est constanter confessus Missam ob id solū esse propiciatorium Sacrificiū, q̄ Christ⁹ ibi verè, sicut & in cœna, immolatur? Aduersarij autem contra totius Ecclesiæ consensum negant Christū in cœna semetipsum immolasse, obijciētes nescio quæ ex Hebræorū epistola: quasi s. patres ipsam vel non legerint, vel non intellexerint. Hūc nodum secent Aduersarij, si possunt, quod Patres cōstanter docent Christū semetipsum in cœna obtulisse, idemq; vt post hac facerēt Apostoli, iussisse. Eadē litatur hostia, inquit Chryso. idem Sacrificium consumatur, &c. Et rursus: Ipsam hostiam offerimus nunc, quæ tunc (in cœna) quidem oblata consumi potest. Nō hic audiamus q̄ Philippus in Apologia dicit. Nos opponimus patribus clarissimas scripturas; & patrū magna dissimilitudo est.

Homi.

In 1. Tim.
2. Hom. 2.
Hom. 17.
in Heb.

ARTICVLVS XXIII.

Hoīes erāt, & labi ac decipi poterant, &c.
 Hæc ille. Tu iā vide q̄ validū hoc sit argu-
 mentū. Si clarissimæ sunt scripturæ, patri-
 bus obscuræ esse nō potuerunt: patrū ma-
 gna dissimilitudo est inqt: & vestrum ma-
 gna dissimilitudo & incōstātia est, multi-
 fariāq; alter cōtra alterū & scripturas & pa-
 tres interpratur. Si Patres labi & errare po-
 tuerūt, q̄ hoīes erāt: qd̄ aliud de vobis p̄su-
 mendū, qui certè angeli nō estis, & lapsus
 & errores vestros vos ipsi indies traduci-
 tis. Ceterū Missam esse & dici sacrificium
 laudis, quis negat. An non in ipso Canone
 legitur, Offerūt sacrificiū laudis, p̄ se, suisq;
 omnib⁹ &c. Et de memoriali: Vñ & me-
 mores filij tui dñi nostri, tam beatę passio-
 nis &c. Horū verborū meminit D. Amb.
 in, De Sacramen. Vindicato itaq; Missæ sa-
 crificio, in ventū abeūt quæcūq; Aduersa-
 rij impp̄erāt, q̄ Missā ebuccinauerim⁹ pro
 oīb⁹ calamitatib⁹ amouēdis, p̄ nauigātib⁹,
 p̄ p̄grinatib⁹, p̄ mercatorib⁹, &c. p̄ viuis
 tandem atq; defunctis. Quid enim hic fru-
 stra perderemus verba, quum Apologia ne-
 gare non possit Christum propiciatorium
 esse sacrificiū pro oīm peccatistā viuorū q̄
 mortuorū: quodq; deceat ministrū publicū

Q 2

Ec-

ARTICVLVS XXIII.

Hom. 77. Ecclesiae pro omnium necessitate Deo supplicare. Audiatur, obsecro, Aduersarij vel vnum Chryso. Ideo in mysterijs inuicem salutamus, inquit, vt multi vnū efficiamur & communes pro non initiatis preces effundamus, & pro infirmis, & terrae, & maris, & vniuersi orbis fructibus sacrificem⁹.

Hom. 26. Et rursum, Altari adstans Sacerdos pro vniuerso orbe terrarum, pro absentibus atque praesentibus, pro his qui ante nos fuerunt, pro his qui postea futuri sunt, sacrificio illo proposito, Deo nostro gratias iubet offerre. Iam quoniam Apologia nō reprobatur in Missarum celebratione orationes fieri pro defunctis, aliquo labore nos subleuauit. Verū nihil vetat quod minus super hac re Patrum testimonia producamus. Et primò q̄dem Chryso. q̄ ait: Non temere ab Apostolis haec sancita fuerunt, vt in tremendis mysterijs defunctorum agatur commemoratio: sciūt enim illis inde multum contingere lucrum, vtilitatē multam. Cum enim totus constiterit populus extensis manibus, sacerdotalis plenitudo, & tremendum proponitur sacrificiū, quō Deum non exorabimus pro his deprecantes? Hæc Chryso. **hom. 69.** ad populum Antio-

ARTICVLVS XXIII.

Antiochenum. Et Hom. 41. in 1. ad Corinth. Itē Hom. in cap. 1. ad Philippen. D. Augustinus eadem docet multis in locis, hoc quod Aduersarios latere non potest. Nulla ratiōe conceditur, inquit, vt pro nō baptizatis cuiuslibet etatis hominibus offeratur sacrificium corporis & sanguinis Christi: tanquā per huiusmodi pietatem suorum, ad regnum cælorum quō perue- *vide Cy-*
niant adiuuentur. *Haftenus ille, qui quum priu. lib. 1.*
docet pro non baptizatis offerendum es- *Episto. 9.*
se sacrificium, satis innuit, quid pro baptizatis fieri oporteat. Loc^o est ad Rhenatū de anima & eius origine lib. 1. cap. 9. & 11. Et lib. 3. cap. 12. Non itaq; negandum est, vt idem Augustinus scribit, defunctorum animas pietate suorum viventium releuari, cum pro illis sacrificium mediatoris offertur, vel Eleemosinæ in Ecclesiis fiunt. Hæc in Enchrydio cap. 110. Et nō sunt pretermittendæ supplicationes pro spiritibus mortuorum, quas faciendas pro omnibus in Christiana societate defunctis, etiā tacitis nominibus, quorumque sub generali commemoratione suscepit Ecclesia, vt quibus ad ista desunt parentes, aut filij, aut quicunque cognati vel amici, ab vna
Q 3 eis ex.

ARTICVLVS XXIII.

eis exhibeatur pia matre communi. Hactenus ille, de cura pro mortuis gerenda cap. 4. Hęc testimonia tam dilucida sunt tamque firma, vt nullo fucō, nulloque robore, vel obfusari, vel infringi possunt ab aliquo: nec plura addam. Hęc nos breuiter pro re, prolixius aut pro tempore diximus de missæ sacrificio, immodò de totius missæ vsu & fructu, patrum nimirum insequentes vestigia, & vsq; ad nouissimum spiritum, in fiducia multa, confitebimur patrum depositum (vt cum Nazianzeno loquar) qui proximiores fuerunt Christo, & primæ fidei confessionem, quæ in nobis à pueris vsque est enutrita, quam sub initium suscepimus, & cum qua in fine discedemus, pietatem hanc, & si nihil aliud, nobiscum auferentes. Cæremonijs Ecclesiæ quantum oportet attribuimus: quæstum nunquam nec quæsiuimus ipsi, nec alios illum quærentes excusauimus: peregrinæ linguæ vsum ferimus, & huius interpretes in Ecclesia amamus. Sacrificium Missæ cum omnibus Ecclesiæ Præsulibus sic exosculamur, vt in nullo vel Christi institutioni, vel scripturarum auctoritati repugnemus, vel diuo August. admonete, Dominum

Oratio, 3.

ARTICVLVS XXIII.

minum Iesum non præcepisse quo ordine cœna sumeretur, vt Apostolis per quos Ecclesias dispositurus erat seruariet hunc locum. Habemus etiam hac in re Oecolampa. ad stipulatorem, quod s. ordinem, locum & tempus attinet. Docemur, inquit, vt q̄ cōmodissimo modo & ordine vtamur: Euangelista enim in depingendo Cœnam Domini, in externis illis non aliquid mandare, & præcepta statuere, sed nobis honestum ordinem commendare voluit, &c. At penè nos præterierat ingens illa Tragœdia, quam quidem satis tragicè agunt de priuata Missa abroganda, etiam si publicam prorogandam velint saniores. Quid porro ad hæc dicemus? Valeat quæstus, accedant missæ non ex consuetudine, sed ex charitatis seruore sacrificantes, & actum erit de illa Tragœdia. Audiamus, si placet, Lutherum tum adhuc liberum, ante editã Captiuam captiuitatē suam, sic loquentē: non dāno missas priuatas, quas etiam tum noui, tum expertus sum, multis fuisse saluberrimas: non tamen nisi magnis tentationibus vexatis, sed vsum earū qui passim regnat, vix paucis credo salutarē esse.

ARTICVLVS XXIII.

Quæ hic desiderantur, quoniam apud alios Catholicos Doctores fusius & doctius tractata sunt, adijcere nolui. Hæc mihi & simplicioribus cecini, fidei meæ super negotio Misæ ratione reddidi, hoc est, quod volui, Dei gratia expediui: Argutias & sophisticas sirophas, siue adsequor siue min⁹ nihili facio; si adsequor, eludo: si non adsequor, tanquam suspectas fugio. Neque enim, quia Ioannes non videt cuneum quonodum aduersariorū explicet, ideo Ecclesia erroris conuicta est. Ecclesia siquidē non innititur eruditioni meæ, sed ego innitor Ecclesiæ. Nemo repete fit summ⁹, & quod hodie nescio, si Deo visum fuerit, cras aperiet: sed cohibebo tandem cursum hic, & ad votorum tractationem me conferam.

DE MONACHORVM votis, & delectu ciborum Articulus, XXV.

Quid